

Анастасія Брциєва

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА

Українська освіта ХХІ століття взяла за основу тенденцію впевненого руху вперед через кардинальні зміни і реформування. Зокрема, це відображено у Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття), де зазначається, що “головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної

культури” [5]. У зв’язку з цим важливого значення набуває вивчення, аналіз, узагальнення і творче використання досвіду українських педагогів та ліквідація “білих плям” в історії української педагогіки. Сьогодні особлива увага науковців зосереджена на ідеях, поглядах, концепціях тих педагогів, які мало відомі, і відкриття та вагомі здобутки яких ігнорувала авторитарна система. До таких педагогів належить Григорій Григорович Ващенко (23.04.1878 – 02.05.1967), яскрава постать української національно свідомої інтелігенції, яку спіткала трагічна доля жити і вмерти в еміграції.

“Могутнязасвоїмтворчимрозмахом,європейськоюглибокодумністю, висотоюпедагогічногозлету,українськимпатріотизмомй національною ідейністю, розмаїтістю змісту, актуальністю й глибиною висвітлюваної проблематики, постать...”. Так писав академік М. Стельмахович у своїй статті про професора Григорія Ващенка, широко відомого в цілому світі та, на жаль, мало знаного, а донедавна замовчуваного в його рідній Україні. Коло його творчих інтересів було широким: вихователь майбутніх педагогів і осмислювач педагогічної справи в нових соціально-політичних умовах, автор багатьох статей і книжок.

Значне місце в системі освіти молоді професор Г. Ващенко приділяв соціальному вихованню. Це пояснювалося, насамперед, величезною кількістю безпритульних у період найбільш плідної наукової діяльності педагога. Виховання, відзначав Г. Ващенко, розпочинається з перших днів життя людини. Початковий етап соціалізації особистості відбувається саме в сім’ї. Тут вона отримує перші знання і враження про життя та навколишній світ. Для забезпечення належної якості родинного виховання Григорій Ващенко ставить перед батьками дві основні вимоги. Першою є усвідомлення важливості і відповідальності ролі батька і матері як вихователів своїх дітей. Другою – наявність єдиних підходів у вихованні. Після народження дитини мати повинна бути увільнена від праці до трьох років, бо ніщо не може заступити материнської любові, такої необхідної дитині в ранньому віці. Це зумовлює, у свою чергу, знання педагогіки і дитячої психології, без чого сліпа материнська любов може призвести до відхилень у дитячій психіці. Значною, на думку Г. Ващенка, є роль педагога: “Дехто порівнює педагога із скульптором... Педагог має справу з дітьми, живими істотами, що являють собою живі індивідуальності із своєрідними психофізичними особливостями. У зв’язку з цим і відповідальність педагога за свою працю незрівнянно більша” у формуванні особистості. Найважливішою вимогою, що ставиться до вихователів, є любов до дітей. Ця любов і є стимулом до праці над собою.

В основу виховання української молоді професор Григорій Ващенко ставить загальнолюдські й національні цінності, виплекані народом протягом віків. До них належать: моральний закон творення добра

і боротьби зі злом, пошук правди і побудова справедливого ладу, заснованого на плеканні любові й краси. Ці загальнолюдські цінності впливають із важливого джерела, яким є для нас християнство. Його вчення про безсмертність людської душі дає спрямування людській чинності і визначає абсолютну мету життя людини. Однак, людина як соціальна істота приходить у світ і проживає у спільноті, котра має свої особливості, звичаї, свій спосіб життя, свій національний характер, свою, творену віками, національну культуру. Таку спільноту, яка ділить спільну історичну дію і бажає жити незалежним життям, називаємо нацією, інтереси і всебічний розвиток якої можуть бути захищені тільки у своїй власній державі. Побудований на цій основі світогляд людини веде її на шлях служіння подвійній високій меті: Богові і своїй нації; Богові як абсолютній Правді, Красі, Справедливості і нації як реальній земній спільноті, в якій ці абсолютні вартості мають знайти своє втілення. Це і є, на думку Г. Ващенка, найвищою метою соціального виховання. Педагогічні погляди Г. Ващенка формувалися на основі філософських позицій Г. С. Сковороди, полум'яного слова Т. Г. Шевченка, творчого осмислення ідей К. Д. Ушинського, якого він глибоко шанував, вважав його українцем, хоча той і писав російською мовою, і, як зазначає Г. Ващенко, “подібно до Гоголя, мав українську душу”.

Г. Г. Ващенко розвивав ідею народності, поділяв думку К. Д. Ушинського щодо вирішального значення у вихованні рідної мови, доводив, що другою основою виховання у педагогічній системі К. Д. Ушинського є релігія, третьою – наука, а четвертою – праця, розумова і фізична. Дуже близькі К. Д. Ушинський і Г. Г. Ващенко в своїй переконаності щодо національної природи виховання. Таким чином, Г. Г. Ващенко не тільки вдумливо обґрунтував свої погляди на виховання та освіту молоді, а й пропагував передові ідеї вітчизняних педагогів, виявляючи своє позитивне ставлення до них. Оцінюючи вагомий внесок Григорія Ващенка у розвиток педагогічної думки, можна стверджувати, що його педагогічні ідеї щодо освіти та виховання молоді набувають особливої ваги в умовах трансформації національної системи освіти. Г. Ващенко будує українську національну систему освіти, головними елементами якої є такі: її ідеалістичне світосприймання, яке відкидає більшовизм з його матеріалізмом і атеїзмом; християнська мораль як основа родини і здорового суспільства; високий рівень педагогічних наук, що мають у минулому світлі сторінки письменництва княжої доби, “Повчання дітям” Володимира Мономаха, філософські вчення Григорія Сковороди, учнів Могилянської академії, твори геніального педагога К. Ушинського та ін.; організація педагогічних досліджень і розбудова педагогічних станцій і лабораторій; видання педагогічних творів, шкільних підручників, літератури для молоді різного віку має бути на найвищому мистецькому і технічному рівні.

Список використаної літератури

1. *Ващенко Г.* Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 90 с.
2. *Головчук С. Ю.* Духовні цінності та виховний потенціал у творчій спадщині Григорія Ващенка / С. Ю. Головчук // Зб. наук. Праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : РВЦ “Софія”, 2008. – Ч. 5. – С. 31-35.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ ст.). – К., 1994.
4. *Стельмахович М.* Великий педагог Григорій Ващенко / М. Стельмахович // Народознавство. – 1998. – №49–50. – С. 2.